

Звонко Карановић

ДВЕ ПРИЧЕ

ЧЕТРДЕСЕТ ДЕВЕТ КОРАКА

Мој живот у зечјој рупи претворио се у непрестану борбу мисли. И поред редовних медитација, оне су се множиле, гранале, ковитлале, крволочно кидисале једне на друге, одлазиле и враћале се. У глави ми је одзвањао оркестар дечјих ксилофона по којима је неко насумично ударао, покушавајући да створи било какву мелодију.

Опседала су ме питања:

Када си последњи пут разговарао с неким а да ниси истовремено прецртавао његове речи у себи?

Када си последњи пут изговорио нешто што ти није већ било познато?

Када си последњи пут додирнуо туђу кожу без помисли на дезинфекцију?

Склоњен од дневне светлости и било каквог истинског додира са светом, осећао сам се изгубљено. Кад се дистанцираш довољно дуго, бол нестане, али бол је одбијао било какве вежбе и технике, игнорисао акупунктуру и лекове.

Није попуштао.

Почео сам да маштам о вртлогу који би ми рашчистио мисли, пружио другачији поглед на стварност. Снови су ми помагали. У њима сам седео на ивици мермерне фонтане док су ме млазеви воде шибали по леђима, срео енглеску краљицу прерушену у моју учитељицу из основне, био зец који сања да је зец који сања ждрала. Ждрал је био мој стари професор логике, сада чувар ауто-отпада у непосредној близини пекаре у коју сам одлазио.

Једног јутра сам га срео како стоји испред олупине некадашњег каравана. Изнео сам му свој проблем. Саветовао ме је да останем у рупи.

„Не трчи, сине. Ништа те не чека иза угла осим још једног угла.”

Као и у школским данима, нисам га послушао.

Напољу се толико тога дешавало. Већ на првом семафору зауставили су ме јапански туристи с молбом да се фотографишемо. Рекли су да имам лице мудраца. Сликали смо се. Ја без осмеха, они с блентавим гримасама испуњеним љубазношћу.

У следећој улици срео сам ситну плавокосу старицу. Личила је на енглеску краљицу. Зауставила ме је и рекла:

„Откуд ти овде? Видела сам те када си имао осам година.”

Препознао сам у њој своју учитељицу из основне. Маса магловитих сећања нахрупила ми је у мисли. Брзо сам прешао на супротну страну и сео у најближи ресторан.

Пришао ми је човек и замолио да седне за мој сто, иако је локал био полупразан. Представио се као самоуки хипнотизер. Некада је возио трамвај, али је напустио посао и основао сопствену цркву. То му је помогло да нађе жену, много жена. Живео је с њих три. Оне су чистиле, кувале, регрутовале нове присталице, углавном жене. Испричао ми је то као да се жали због превише жена у свом окружењу, као да у мени види неког ко може да га разуме.

Његови следбеници су се окупљали сваког четвртка и гледали у талог из испијене кафе, викендом су грлили дрвеће. Удисали су мирис лаванде и водили рат маказама против мртвачке метафизике. Нисам знао значење свега тога, али деловали су искрено. Личили су на људе који не захтевају ништа велико од света.

Прикључио сам им се након дужег колебања. Морао сам да утишам мисли. Постао сам тиха сенка која клима главом и слуша. Кад слепо следиш, немаш обавезу да размишљаш. У рупи су ме мисли опседале, држале као таоца, али сада – био сам спреман да посматрам.

Хипнотизер ми је дао задатак да сваког дана прелазим деонице од четрдесет девет корака.

„Не мораш ићи далеко. Важно је да бројиш. Иначе ће се мисли вратити.”

Нисам га питао где да ходам.

Корачао сам сваког дана и бројао. Четрдесет девет пута четрдесет девет корака. То ме је смиривало. Почео сам да предосећам како ми се приближава нека важна спознаја. Смирење коме сам се надао.

Још првог дана, у ваздуху сам уочио три армије: армију мисли, армију сећања, армију могућности. Све три су чекале да направим први потез. Приђем некој од њих. Трећа, армија могућности, била је слепа, али чинила се као једина која још верује у мене.

„Како да одлучим?“ питао сам хипнотизера једне вечери. „Не одлучујеш ти. Последњи корак ће ти сам рећи шта треба да урадиш. Важно је да буде четрдесет девети.“

Сутрадан сам изашао у уобичајену шетњу. Нешто ми је говорило да је моменат разрешења близу. Усхит и нада истовремено су подигли главе. Радосно сам удахнуо и кренуо с дозом притајеног оптимизма. Брзо су га савладали сумња, неверица, бојазан.

Нисам желео да се препустим дефетизму.

Имао сам четрдесет девет корака да своје мисли доведем у ред.

На двадесет првом срео сам девојку коју сам познавао с факултета. Јавио сам јој се, али ме није препознала.

На тридесет петом, један пас ми је пришао. Покушао сам да га помилујем. Био је неповерљив. Брзо се удаљио.

На четрдесетом сам застао и осврнуо се око себе. Нико ме није пратио иако сам све време на потиљку осећао нечији поглед.

На четрдесет првом покушао сам да се сетим шта би то требало да ми се догоди. У мислима сам призвао речи хипнотизера да ће ми последњи корак све сам рећи.

Почео сам спорије да ходам, пажљиво бројећи кораке.

На четрдесет деветом, нашао сам се испред фонтане која није имала воде. Сео сам на њену мермерну ивицу.

Испод мене је зјапила пукотина у бетону. Подсећала је на отворена уста. Уста која су већ изговорила све речи. Нема.

Пас кога сам срео вратио се и легао ми испред ногу. Почео сам да га милујем. Није узмакао. Осећао сам његово срце како пулсира.

Испред мене се простирао низ истоветних кућа. Светлуцале су на подневној јари. На улицама није било људи. Августовска жега притискала је свом својом тежином.

Седео сам и гледао у тај пуст крајолик. Имао сам утисак да ме посматра неко велико *нишита*.

Разјапљена уста фонтане су ћутала.

Срце пса равномерно је тукло испод мог длана.

Погледао сам ка небу и насмејао се.

Избројао сам седам белих облака. Јуче их је било исто толико. И прекјуче. Седми дан узастопце да сам на небу избројао седам облака.

Покушао сам да то протумачим као знак.

СВЕ ТО НИСУ ЉУДИ

Bottom of Form

Глатко обријан, у белој кошуљи испод мантила, доктор Вуковић је пришао огледалу. Лаким покретима загладио је косу и притегао чвор на кравати. Погледао је на ручни сат. Још два минута. Окренуо се и пришао прозору. Низ младих чемпреса у болничком дворишту још није заклонио зид болнице. Тачно у осам притиснуо је дугме на интеркому и рекао сестри да уведе пацијента.

Пацијент је ушао и сео на столицу преко пута њега. Отпио је гутљај воде иако се чинило да је то урадио да сузбије нервозу и да уопште није био жедан. Прекрстио је руке у крилу и оборио поглед.

„Крените”, рекао је доктор.

Пацијент је почео тихо, несигурно, као да се присећа наученог текста.

„Видите, докторе... све то нису људи.”

Вуковић је притиснуо дугме за снимање.

„Моја мајка није моја мајка. Знам како то звучи, али верујте ми, то је само тело које хода и говори као она. У почетку сам био збуњен – иста фризура, исти глас. Али онда ме питала како ми иде на послу. Ту се одала. Моја права мајка зна да нисам способан да радим. Не због лењости, него због њих. Она зна да сам месецима покушавао да се запослим и да сам сваки пут био одбијен јер Систем зна ко сам... Та жена је лажна. Глумица... очи су јој празне. Меморисана брига и увежбани осмех.”

Не прекидајући пацијента, доктор Вуковић је записао: у три реченице шест пута поновљен глагол знати; знао, зна, знам.

„Ни моја жена није моја жена. Моја права жена је знала да ћути. С њом сам могао да проведем сате, а да не кажемо ништа. Ова што је замењује не затвара уста. Непрестано прича о 'десет корака до бољег односа', 'техникама', 'самоостварењу'. Као из књига о самопомоћи. Понекад се плашим да заспим поред ње. Помишљам да спавам с ножем испод јастука.”

Доктор га је замолио да застане како би нешто записао. Држао је хемијску оловку међу зубима, загледан у папир као да помно размишља шта ће записати. На крају је нацртао велико слово О и одложио оловку. Руком му је дао знак да настави.

„А тек мој отац... умро је кад сам имао двадесет шест. Можда двадесет седам. Сахрана је била зими. Тога се јасно сећам – блатњаве ципеле... капути до земље... А сада, мој отац седи у кухињи, пуши, виче на телевизор... Виче на мене... А има и Паркинсонову болест. Руке му се тресу. Мој прави отац није имао Паркинсона. Мој прави отац би ме препознао. Овај једва зна како се зovem.”

„Ко је онда он?“, питао је доктор.

„Не знам. Неки лажов. Непрестано трепће. Људи кад лажу несвесно трепну, а овај не престаје.“

„Не мора да значи, то може бити најобичнија иритација очног капка, сувоћа ока.“

„Ма, мене нико не може да превари. У војсци сам био извиђач и то један од најбољих. Све се види ако пратиш знакове. Овај је нека замена.“

„На кога сумњате?“

„На *њих*, свакако. Нисам сигуран ко су *они*, али постоје.“

„Како сте то схватили“, питао је доктор.

„По унајмљеним глумцима. Сами су се одали. Кроз знаке. Кроз погрешне реченице. Погрешне изразе лица. Сумњиве паузе. Вештачку нежност. Све се види кад пажљиво пратиш. Рекао сам већ, у војсци сам био један од најбољих за такве ствари.“

Вуковић је зауставио снимање. Неколико секунди је осматрао лице преко пута. Пацијент је ћутао. Деловао је спокојно, као да је скинуо терет с душе.

„Јесте ли им рекли?“, упитао је пацијент.

„Коме?“

Пацијент се насмеја, први пут тог дана. Био је то кратак, сув осмех.

„Па... *њима*. Јел они знају да ја знам?“

Након што је пацијент изашао, доктор Вуковић је остао да седи, логано откопчавајући дугмад на мантилу. Притиснуо је дугме и снимак разговора је аутоматски пренет у централни систем. Дневни протоколи су захтевали брисање сесије ако не пређе праг од 75% садржајне кохерентности. Овај је имао 93%.

Вуковић је отворио пацијентов картон и из претходног извештаја преписао дијагнозе: доминација суманутих идеја, анозогнозија.

Ситним словима у дну картона је дописао: *Испитати ко је унајмио све ње људе.*

Склопио је фасциклу, устао и погледао камеру изнад врата. Окренуо јој је леђа и из унутрашњег џепа сакоа извадио фотографију – заједничку слику њих двојице из 1999. године. У студентском дому. Играли су шах. Били су тако млади, пуни поверења у свет.

У собу је ушао доктор Мацура у пратњи старије сестре. На послужавнику је носила лекове.

Мацура му је помогао да скине мантил и предао га другој сестри.

„И реци Парандиловићу да се припреми“, додао је уз осмех, док га је испраћао.

У западном крилу болнице Вуковић је застао испред врата собе 7Б. На плочици је стајало његово име. И још једно: Парандиловић.

У ординацију је ушао старац. Деловао је као да је испузао из неке позоришне представе. Сео је без позива, као домаћин.

„Дакле, ти си сад Вуковић”, рекао је, гледајући доктора Парандиловића.

Доктор Парандиловић се правио да га не чује, проучавао је његов картон. На корицама, испод имена и дијагнозе пацијента, стајало је упозорење подебљано маркером – Статус: самоосвешћен.

„Дакле, ти си сад Вуковић”, поновио је старац. „Није ти лоша та улога. Боља је од претходне.”

Парандиловић је затрептао.

„Ја сам доктор Парандиловић”, рекао је.

Старац је одмахнуо руком.

„Молим вас, да кренемо”, рекао је наизглед одлучно Парандиловић. „Тема за данас је ваша породица, тачније ваш син. Какве сте проблеме имали с њим?”

„Не мораш да се претвараш. Све сам већ видео. И играо.”

Парандиловић га је нетремице гледао, као да чека да се старац прибере.

„И онај који игра, биће игран. Запиши, ово је порука оног ко зна, то јест мене.”

Парандиловић није забележио ништа. Није знао шта све ово значи.

„Говорите као неки пророк”, рекао је у намери да старцу скрене пажњу да је претерао.

Старац се насмеши.

„Сећаш се кад смо играли шах у дому? Увек си хтео да будеш ловац. Сад си краљ. Чувај леђа.”

Доктор је желео да прекине разговор, али је старац наставио, бритко:

„Знаш ли шта се десило с твојим претходником?”

„На кога мислите?”

„Знаш ти на кога мислим. На Вуковића.”

„Ја сам Вуковић”, рекао је Парандиловић и показао му плочицу на свом лекарском мантилу.

„Свако може да обуче тај мантил. И ја сам га носио”, рекао је.

Парандиловић је био готово сигуран да старац лаже. Људи који лажу често несвесно трепну.

„Молим вас, не прекидајте процедуру. Немамо много времена.”

Старац га није слушао.

„Него, сутра ћеш имати задатак”, рекао је у пола гласа.

„Какав задатак?”

„Да пустиш Вуковића.”

„Али... ја сам Вуковић.” Парандиловић се држао своје приче.

„Малопре си рекао да си Парандиловић, сад тврдиш да си Вуковић... Добро, Парандиловић, Вуковић... није важно. Не могу да се прегањам с тобом.”

„Још једном вас упозоравам, понашајте се у складу с процедуром, иначе ћу звати обезбеђење.”

„Он је отишао предубоко”, није се обазирао старац. „Умислио је да га систем прогања и подмеће му људе у живот. А сада и ја треба да потврдим његову причу.”

„Ко је умислио?”

„Па, Вуковић...”

„Али, ја сам Вуковић”, инсистирао је Парандиловић.

Старац се нагну ка доктору, приближивши усне његовом уху.

„Немој ником да кажеш. Ја сам Вуковић. То знамо једино ти и ја.”

Парандиловић је нагло раширио очи, као у некој неочекиваној спознаји, па затрептао. Збуњено је завртео главом. Погледао је камеру изнад врата као да од ње очекује помоћ.

„Ко сте ви?”, упитао је доктор, сад већ узнемирен.

„У овом систему никад не знаш да ли си терапеут или пацијент”, победнички се накезио старац. „А понекад не знаш ни да ли си сам написао то што читаш.”

„То је бесмислица.”

„Наравно да јесте. Зато делује.”

Доктор је погледавао час у правцу прозора, час у правцу камере.

„Престаните, молим вас”, завапио је. „Зваћу обезбеђење.”

„Мацуру? Сећаш се кад си га ухватио како се прави да чита *Раџи и мир*? Он је неписмен, Парандиловићу. Он зна игру.”

Доктор је на интеркому притиснуо дугме за помоћ.

Сестра је улетела у собу скоро истог часа.

Старац је већ био на ногама, спреман да пође.

„Не брини”, добацио је. „Бићеш бољи следећи пут. Али запамти, кад видиш своје име на картону, знаћеш... Добро дошао назад.”

Врата су се затворила.

Парандиловић је подигао картон са стола. Тек тада је уочио да је неко испод дијагнозе дописао „Испитати ко је унајмио све те људе” рукописом који личи Вуковићев. На дну, поред имена „Парандиловић” сада је стајало име „Вуковић”. Док је размишљао шта то значи, несвесно је ставио оловку међу зубе. Из унутрашњег џепа сакоа извукао је фотографију.

Пренуо га је Мацурин глас:

„Браво, Парандиловићу. Одлично си се уживео у улогу доктора. Следеће недеље опет си пацијент.”

Мацура му је пришао, потапшао га по рамену. Придржао му је мантил и дао га сестри.